

Список використаних джерел:

1. Шепітько В. Ю. Психологія судової діяльності: Навч. посібник. – Х.: Право, 2006. – 160 с.
2. Психологічні особливості особистості потерпілого у кримінальному процесі / О. К. Черновський // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 220-225.

Позняк Т.Р.

студентка,

Науковий керівник: Алексєйчук В.І.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ПСИХОЛОГІЯ ПЕРЕХРЕСНОГО ДОПИТУ

У змагальному процесі допит у суді – це один з найважливіших засобів дослідження доказів. Допит у суді – складний процес спілкування між особами. Таке спілкування здійснюється гласно, відкрито. У психологічному плані допит являє собою інформаційно-психологічне спілкування осіб. Це процес обміну інформацією, процес взаємодії, взаємосприйняття учасників. Допит у суді має певні особливості. Як такі можуть бути названі: 1) розширене коло учасників судового допиту; 2) ускладнений інформаційний обмін між учасниками допиту; 3) особлива роль судді як регулятора інформаційного обміну; 4) повторюваність показань, що повідомляються (повторне відтворення); 5) змагальний характер судового допиту; 6) складність рефлексивного управління учасниками судового допиту; 7) гласність, відкритість; допит веде не одна особа, а ряд учасників процесу. Допит у суді складається з двох основних частин: 1) вільної розповіді допитуваного; 2) відповідей допитуваного на запитання суддів (судді), прокурора, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їхніх представників, захисника. Такий порядок є оптимальним, оскільки вільна розповідь сприяє повному відтворенню обставин, дозволяє послідовно викладати певні відомості. Коли допитуваний не може вільно повідомити про обставини справи, допит відбувається лише у формі постановки запитань [1, с. 94].

Перехресний допит є специфічним видом судового допиту. Стосовно його сутності серед науковців немає одностайної думки. Так, на думку одних науковців, перехресний допит свідка зводиться до допиту свідка сторонами з приводу одних і тих саме обставин. Кожний учасник судового розгляду має право ставити свідкові додаткові запитання для з'ясування або доповнення відповідей, даних на запитання інших осіб. Інші ж під перехресним допитом розуміють такий допит, за якого учасники судового розгляду можуть по чергово задавати одній і тій самій особі питання щодо будь-яких епізодів (фрагментів) його показань, з метою їх уточнення, доповнення та перевірки.

Варто зазначити, що перехресний допит вважається основним способом перевірки показань свідка, під час якого сторони кримінального провадження мають право ставити свідку запитання щодо: а) його можливості сприймати факти про які він дає показання; б) інших обставин, які можуть мати значення для оцінки достовірності показань свідка; в) попередніх показань, які не узгоджуються із його щойно наданими показаннями тощо [2, с. 89].

Науковці слушно наголошують на високих пізнавальних можливостях перехресного допиту. Проте, перехресний допит, як правило, характеризується досить високим психологічним навантаженням. Він відчутно впливає на психіку свідка, що заважає йому адекватно сприймати запитання та критично ставитися до своїх показань. Неодноразове з'ясування однієї і тієї ж обставини з цих причин може призвести до навіювання, сумнівів свідка у правильності його показань, а звідси – до зміни ним показань на угоду тій стороні, що допитує. Тому головуючий повинен ретельно стежити за правильністю перехресного допиту, не допускати виходу його за межі коректності [3, с. 69].

Тактико-психологічні особливості перехресного допиту включають в себе: 1) визначення підстав для перехресного допиту, його предмета і меж. Або інакше – вибір мети і розробка завдань; 2) оцінка ризиків; 3) підготовка до допиту: вивчення матеріалів справи, вивчення фактичних обставин, вивчення особистості людини, стосовно якої передбачається проведення перехресного допиту; 4) попередня робота з судовою аудиторією: вивчення особистості суддів; отримання відомостей про юристів, які беруть участь у справі; 5) складання попереднього плану допиту; 6) уважне сприйняття, аналіз і фіксація показань під час прямого допиту; 2) підготовка (вже під час судового розгляду) до проведення

перехресного допиту; 8) проведення перехресного допиту (реалізація тактичного задуму) [1, с. 96].

Під час проведення перехресного допиту необхідно зважати на психологічні особливості допитуваного. У ході перехресного допиту зазвичай ставляться уточнюючі, деталізуючі запитання. У той же час не рекомендується задавати питання самоочевидні, безперечно встановлені, а також ті, що мають двозначний характер і збивають допитуваного з пантелику. В умовах перехресного допиту виникає більше можливостей для використання психологічного впливу на допитувану особу, адже цей вид процесуального спілкування відбувається в особливому режимі. Як стверджує Зейкан Я.П., щоб бути впевненим у тому, що свідок не дасть відповідь, яка є небажаною, необхідно розкласти предмет дослідження на базові складові частини і кожним питанням охоплювати рівно стільки у предметі дослідження, скільки буде достатньо для допитуваного дати просту і пряму відповідь. Найбільш поширеним методом контролю свідка є постановка йому питань, які вимагають відповіді тільки «так» чи «ні». Таким шляхом особа, що веде перехресний допит, з одного боку, передає всю інформацію свідкові і суду, а з іншого, пропонуючи свідкові відповідати в позитивній або негативній формі, жорстко контролює його. Хоч і не позбавляє його вибору, демонструючи об'єктивність. Запитання повинні бути лаконічними, але разом з тим, завжди потрібно забезпечувати інформаційну насиченість запитання [4, с. 62].

Отже, перехресний допит – один з найважливіших засобів дослідження доказів, адже з його допомогою перевіряється здатність свідка сприймати факти, про які він дає показання, що в свою чергу має велике значення для оцінки достовірності показань свідка. Проведення перехресного допиту – це складна аналітична робота, яка вимагає від особи, яка проводить допит високої майстерності та професіоналізму, адже для того щоб отримати необхідну відповідь від свідка, потрібно правильно поставити запитання з урахуванням психологічних особливостей допитуваного.

Список використаних джерел:

1. Шепітько В. Ю. Психологія судової діяльності: Навч. посібник. – Х.: Право, 2006. – 160 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий,

Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. редакцією В. Я. Тація, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – 664 с.

3. Особливості проведення прямого та перехресного судового допиту свідків і потерпілих / О. Ю. Костюченко // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 1. – С. 66-73.

4. Зейкан Я. П. Методика перехресного допиту в суді / Я. П. Зейкан. – Х.: Фактор, 2016. – 192 с.

Соколенко А.С.

студентка,

Науковий керівник: Алексєйчук В.І.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого

ПРИЙОМИ АКТИВІЗАЦІЇ ПАМ'ЯТІ ЖІНОК, ПОТЕРПІЛИХ ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Поширеним способом отримання доказів у кримінальному провадженні є допит. Однак питання активізації пам'яті жінок, потерпілих від насильницьких злочинів під час проведення допиту не знайшли належного відображення у наукових дослідженнях. Тому існує нагальна потреба в удосконаленні існуючих і розробці нових прийомів активізації пам'яті даної категорії осіб.

Слід зазначити, успішність проведення допитів у ході досудового розслідування безпосередньо забезпечується майстерністю слідчого ефективно спілкуватися з допитуваними.

В.Л. Васильєв слушно зауважує, що свідчення потерпілого відрізняються від показань свідків: вони не тільки джерело доказів, але й засіб захисту його інтересів [1, с. 373].

Повною мірою психологічний процес спілкування проявляється під час допиту постраждалої особи від насильницького злочину, що пов'язано з їх соціальною, особистісною і ситуаційною адаптацією [2, с. 629].

Слід акцентувати увагу на тому, що потерпілі-жінки на момент допиту часто знаходяться у стані розгубленості чи під впливом страху від заподіяного насильства, погроз з боку злочинця, засудження з боку родичів тощо. Тому вибір та застосування